

becknarväska

liten mag- eller midjeväska

Många trendiga ungdomar bär numera magväskor eller becknarväskor, som de också kallas när de bärs på det tjuvsäkra sättet över bröstet. Det räcker nu, anser Jensens grundskola i Göteborg som nyligen manat eleverna att inte bära magväskor, mjukisbyxor eller andra plagg som kan associeras till macho-kultur och kriminalitet.

Fokus 2 oktober 2020

Kommentar: Substantivet becknare, 'säljare (ofta av narkotika)', är bildat till romskans beckna, 'sälja', som är belagt i svenskan sedan tidigt 1900-tal.

bolundare

komplementbyggnad som får vara högst 30 kvadratmeter stor och som inte kräver bygglov

Friggebod blev attefallshus blev bolundare. Från 1 mars får svenskarnas bonusrum vara hela 30 kvadratmeter.

Aftonbladet 23 februari 2020

Kommentar: Ordet är bildat till bostadsminister Per Bolunds efter ramn. En bolundare måste – till skillnad från ett attefallshus – ha full boendestandard.

boomer

person i medelåldern eller äldre

På just sociala media används också ett begrepp som kastar ljus på den klyfta som blossat upp mellan unga och äldre, nämligen "boomer". Uttrycket används pejorativt för att symbolisera hur hopplöst passé den äldre generationen är.

Nya Wermlands-Tidningen 9 september 2020

Kommentar: Även boomare används i samma betydelse. Ordet anspelar på babyboom-generationen som är född efter andra världskrigets slut. Uttrycket OK boomer fick stor spridning under 2019 sedan det använts av Chlöe Swarbrick i det nyzeeländska parlamentet. Boomer användes inledningsvis om personer födda mellan 1946 och 1964, men brukas nu ofta om vuxna i allmänhet.

cancelkultur

aktivism som syftar till att personer med kontroversiella åsikter ska berövas sina plattformar för att föra ut dessa åsikter

Samtidigt är det inte svårt att förstå varför de stora kedjorna inte vågar sälja Paolo Robertos italienska gelato – de skulle nämligen riskera att själva dras med i drevet. Den så kallade cancelkulturen smittar, och som åtskilliga observatörer kommenterat straffas betydligt fler än Paolo Roberto när hans varor försvinner.

Svenska Dagbladet 28 maj 2020

Kommentar: Cancelkultur är bildat till engelskans cancel, 'annullera'.

cirkulent

person som ägnar sig åt hållbar konsumtion, företrädesvis genom återbruk

En cirkulent hyr, byter, lånar, vårdar och köper begagnat. Det är verkligen att vara en hållbar konsument. Slit och släng är passé. Det här är framtiden.

Provinstitidningen Dalsland 10 mars 2020

Kommentar: Cirkulent är ett teleskopord bildat till cirkulär och konsument.

cli-fi

konstnärlig genre som behandlar klimatfrågor

Vi ser ett uppsving på böcker där klimat och miljö spelar en viktig roll. Kanske inte som huvudtema, men som ett viktigt inslag. Det förändrade klimatet skildras allt oftare i litteratur – inom den nya genren cli-fi, klimatfiktion.

TTELA 1 februari 2020

Kommentar: Cli-fi är bildat till engelskans climate och fiction. Även klimatfiktion används i samma betydelse.

coronaanpassa

vidta förebyggande åtgärder för att följa restriktioner med syftet att minimera risken för spridning av coronaviruset

Det internationella skidskytteförbundet (IBU) har valt att coronaanpassa tävlingsprogrammet och dragit ner på resandet. De stannar i stället i två veckor på orterna.

TT 31 oktober 2020

coronahälsning

hälsningsgest som uppkommit under coronapandemin

Människor håller avstånd till varandra och om vi möts kanske vi gör en coronahälsning genom att lyfta upp armbågen för att snudda vid den andra personens armbåge.

Skaraborgs Läns Tidning 6 juli 2020

Kommentar: Vanliga coronahälsningar är att nudda armbågarna, knogarna eller fötterna.

covid-19

infektionssjukdom som orsakas av coronaviruset SARS-CoV-2

Covid-19 påminner ofta om vanlig förkylning eller influensa. Det är vanligt med feber, snuva, torrhosta, muskelvärk och till exempel magknip eller diarré. En del får andningsbesvär.

Nerikes Allehanda 17 oktober 2020

förnedringsrån

personrån där offret utsätts för särskilt kränkande behandling

Under det senaste året har en rad uppmärksammade så kallade förnedringsrån ägt rum där offret inte bara rånats utan också utsatts för våld, hot och förnedrats på olika sätt.

TT 25 augusti 2020

hobbyepidemiolog

person som utan expertkunskaper i epidemiologi tvärsäkert uttalar sig om coronapandemin

Det är en rätt mörk framtid Jean Pisani-Ferry ser framför sig. Som så många andra har den franske stjärnekonomen förvandlats till något av en hobbyepidemiolog hemma på kammaren. För den som vill kunna uttala sig om den ekonomiska framtiden gäller det att sätta sig in i virusets utbredning, och Pisani-Ferry pratar om infektionshastigheter och coronavirusets dödlighet som om han aldrig har gjort annat.

Svenska Dagbladet 22 april 2020

Kommentar: Även soffepidemiolog används i samma betydelse.

hungerpandemi

svält orsakad av coronapandemins konsekvenser

För att bekämpa den växande hungern i världen och förhindra att covid-19-pandemin förvandlas till en "hungerpandemi" genomför WFP i år sin största humanitära insats någonsin.

Dagens Nyheter 21 oktober 2020

hälsolitteracitet

förmåga att förstå hälsoinformation

Ett annat viktigt område är att öka kunskapen kring digital hälsolitteracitet. Det innebär att öka förmågan att söka, hitta, förstå och bedöma hälsoinformation från elektroniska källor och tillämpa den kunskapen för att främja god hälsa och livskvalitet.

Vestmanlands Läns Tidning 17 september 2020

immunitetspass

intyg som visar att en person är immun mot coronaviruset och därför ges möjlighet att exempelvis resa eller besöka vissa platser

Med immunitetspass skulle man få tillgång till museum, gym och andra utrymmen som annars var avstängda.

Goteborgs-Posten 9 augusti 2020

Kommentar: Immunitetspass förekommer även inom idrotten. Idrottare som har antikroppar mot coronaviruset slipper under en viss tid genomgå fler tester. Även coronapass används i liknande betydelse.

infodemi

global spridning av skadliga rykten

Infodemier har funnits förr men coronakrisens är av det kraftfullare slaget. Vi får falska uppgifter om att viruset är ett biologiskt stridsmedel, att det har koppling till 5G-nätet eller att det har skapats på uppdrag av Bill Gates.

Kollega 26 augusti 2020

intimitetskoordinator

person som arbetar inom film, tv och teater med att sexscener ska kännas trygga för skådespelarna

Tack vare att många produktioner numera tar hjälp av den nya yrkesgruppen intimitetskoordinatorer (personer som hjälper till att koreografera och göra sexscenerna både meningsfulla och trygga för skådespelarna) har sex kunnat skildras på nya och mer mångbottnade sätt i serier som "Sex education" och "Normala människor".

TT 12 september 2020

kamikazetips

förutsägelse om utgången i en tävling, match eller idrottsserie som görs när förutsättningarna är helt eller delvis okända

Vad händer om City värvar Leo Messi? Ja, det är en risk man får ta när man ska göra kamikazetips "en evighet" före ligastart. Självklart kommer en eventuell Messi-värvning förändra förutsättningarna, men jag är inte ens säker på att det räcker med en 33-årig Messi för att bräcka Liverpool.

Aftonbladet 28 augusti 2020

Kommentar: Ordet bygger på en bildlig användning av kamikaze, som förknippas med japanska självmordspiloter under andra världskriget.

kanskeman

man som inte vill engagera sig fullt ut i ett förhållande

Kanske-män är män som har svårt att leva som vuxna, och som vill att relationen ska stanna i det outtalade, där man känner sig fram, utan att ta steget och lova något mer.

Svenska Dagbladet 18 oktober 2020

Kommentar: Ordet stavas både kanskeman och kanske-man. Kanskekvinna och kanskerelation förekommer i mindre utsträckning.

kemsex

sex i kombination med användning av narkotika för att förhöja den sexuella upplevelsen

Kristalliserat metamfetamin – ofta kallat ice – är en farlig drog som ofta kopplas ihop med så kallat kemsex, alltså att man använder droger för att förhöja sexupplevelsen.

Nerikes Allehanda 20 mars 2020

Kommentar: Även stavningen chemsex förekommer.

klustersmitta

spridning av virus bland personer i en avgränsad grupp

De två senaste veckorna har flera fall av klustersmitta konstaterats på Gotland. Bland annat har man kunnat härleda smittan till fester och afterwork där kollegor har sammanstrålat på fritiden.

Gotlands Tidningar 14 oktober 2020

krympflation

minskning av innehållet i förpackning utan motsvarande prisminskning

Det handlar om krympflation. Vi betalar samma pris – eller ett högre! – men får mindre för pengarna eftersom innehållet minskat på ett sätt som är omöjligt för ögat att upptäcka.

Corren 15 oktober 2020

Kommentar: Krympflation är ett översättningslån från engelskans shrinkflation, som är bildat till shrink, 'krympa', och inflation.

lesserwisser

person som är mindre vetande men som trots detta förklarar ett fenomen för någon som vet mer

När någon som vet mindre förklarar för någon som vet mer, så är man en "lesserwisser".

Dagens Nyheter 31 maj 2020

Kommentar: Lesserwisser är bildat till engelskans less, 'mindre', och besserwisser 'bättrevetare'. Lesserwisser används dock inte i engelskan. Ordet används också mer allmänt i betydelsen 'person som är okunnig i en viss fråga'.

lockdown

restriktioner som begränsar rörelsefriheten i ett samhälle och möjligheten att använda olika samhällsfunktioner

Tänk bara att vi under de senaste sex månaderna har bevittnat att tre fjärdedelar av världens befolkning levit i karantän eller lockdown. Hade någon under förra året i oktober yppat att exempelvis spanjorer skulle sitta instängda i sina hem i 74 dagar, så hade jag tyckt att det hade varit en absurd tanke.

Goteborgs-Posten 20 oktober 2020

Kommentar: I engelskan används lockdown också när man i fångelser av säkerhetsskäl stänger in fångar i deras celler. På svenska kan nedstängning användas i stället för lockdown.

mjuta

stänga av mikrofon eller ljud

En av de största förändringarna under coronan är definitivt att arbeta hemifrån. Där är digitala möten en viktig del. Många har lärt sig Zoom, Teams eller Hangout. Man lär sig att lägga upp ett dokument så alla kan se det, lär sig "mjuta" och slå på micken när man skall prata.

Personlig blogg 24 juni 2020

Kommentar: Mjuta är bildat till engelskans mute, 'dämpa; göra tyst'. Även stavningarna muta och mutea förekommer. Avmjuta används om att slå på mikrofonen eller ljudet på nytt.

novent

julförberedelser och adventsliknande firande i november

Novent är det nya för mej känner jag. Gillar tanken på att få njuta av årets mysigaste tid lite tidigare, att slippa vänta just det här året känns helt rätt! Tror att stjärnorna och ljusstakarna åker upp redan nästa vecka.

Personlig blogg 13 november 2020

Kommentar: Novent är bildat till november och advent.

platta till kurvan

hålla smittspridningstakten på en jämn nivå

Vi skulle platta till kurvan för att rädda sjukvården genom att hålla tillbaka smittspridningen. Detta skulle ske med generella råd och anvisningar – frivillig karantän vid symptom, handhygien, avstånd – i stort sett utan tvång, bland annat för att smittskyddslagen inte är särskilt kraftfull.

Dagens Arena 1 juli 2020

Kommentar: Även plana ut kurvan och trycka ner kurvan används i samma betydelse.

R-tal

genomsnittligt tal som visar hur många personer som smittas av en redan smittad person

Ett R-tal mindre än ett innebär att färre än en person i genomsnitt för smittan vidare, vilket i sin tur innebär att smittspridningen är på nedåtgående.

TT 30 september 2020

Kommentar: R-tal, en kortform för reproduktionstal, är en matematisk term som bland annat har använts för demografiska ändamål, till exempel för att visa på befolkningsökning.

simp

person som genom smicker försöker väcka en annan persons romantiska eller sexuella intresse

Som på alla sociala medier är tröskeln för vad folk anser kan klassas som en simp mycket låg. På Tiktok räcker det i princip med att en man lämnat tre glada emojis eller en något överdriven positiv kommentar hos en kvinnlig användare för att bli kallad för simp.

Elle 25 augusti 2020

Kommentar: Simp har lånats in från engelskan. Ordet är bildat till simpleton, 'dumbom'. I regel används simp om män som överdrivet vänligt kommenterar kvinnors inlägg i förhoppningen om en romantisk eller sexuell relation. Även verbet simpa förekommer.

självkarantän

isolering i hemmet eller på annan plats när en person har eller kan ha smittats alternativt vill undvika risken att smittas av coronaviruset

Från och med i dag är turister från många Schengenländer välkomna till Norge utan att sätta sig i självkarantän på grund av coronavirusets spridning.

Värmlands Folkblad 15 juli 2020

Kommentar: Även hemkarantän och corontän används i samma betydelse.

social distansering

det att hålla fysiskt avstånd och att ta hänsyn till riskerna för smittspridning i sitt sociala umgänge

Vi höll oss mest för oss själva och gick inte på särskilt många after ski, men visst. Det var trångt under luncherna och även ibland på middagarna. All information om social distansering har kommit långt senare.

Fastighetsvärlden 23 mars 2020

Kommentar: Använd gärna fysiskt avstånd när det handlar om att just hålla fysisk distans vid möten och sammankomster.

statyprotest

manifestation som ifrågasätter förekomsten av statyer föreställande personer som anklagas för att ha underblåst eller utövat förtryck

En namninsamling – som inspirerats av den internationella vågen av statyprotester i spåren av Black lives matter – har fått nära 2 000 underskrifter: Vi kräver att statyn av Carl von Linné tas ner, skriver uppropet. Namninsamlingen anklagar Linné för att ha varit rasist, dock utan att ange exakt vilket av Sveriges många Linnémonument som avses för destruktion.

Aftonbladet 17 juni 2020

superspridare

person som sprider en sjukdom till ett stort antal personer

Så få som 20 procent av alla coronasmittade kan stå för 80 procent av all smittspridning. Detta eftersom vissa personer är så kallade superspridare, som sprider större mängd av viruset, och befinner de sig i ett sammanhang med många människor kan en klustersmitta uppstå.

Omni 2 augusti 2020

Kommentar: Parallellt talas det om superspridning och superspridarhändelse, som används för att inte peka ut individer och för att spridningen kan ha flera orsaker.

turistkorridor

överenskommelse som möjliggör semesterresor mellan länder där smittspridningen är på låga nivåer

Grekland som är oerhört beroende av människor i badbyxor och solhattar för både sysselsättning och tillväxt längtar efter besök. De vill snabba på processen med säkra turistkorridorer. Idén är att det ska gå att resa mellan länder som har fått kontroll på smittspridningen.

Svenska Dagbladet 18 maj 2020

tvåmetersregeln

rekommendation eller bestämmelse om att hålla två meters avstånd mellan personer som inte tillhör samma sällskap

De kommer bara sälja ett begränsat antal platser till varje föreställning, i nuläget max 50 och tvåmetersregeln ska hållas vid in- och utsläpp. I salongen får bara varannan sittplats användas, om man inte har kommit i sällskap.

Norrbottens-Kuriren 18 augusti 2020

underturism

situation där besökarna är för få för att turistberoende orter ska klara sig ekonomiskt

Frågan är då vilken beredskap besöksnäringen har för att ta emot besökare igen. Det är inget snack om att företagen har drabbats väldigt hårt och snabbt. Överturism ersattes av underturism på bara ett par månader, säger han.

TT 20 maj 2020

vårdskuld

uppsamlat behov av sjukvård som uppstår när vissa åtgärder skjuts upp till förmån för åtgärder som är mer akuta

Nu vilar ett tungt ansvar på Region Dalarnas politiker och arbetsgivare att se till att vi använder resurserna rätt för att både klara av att beta av vårdskulden gentemot invånarna och arbetsmiljöskulden gentemot personalen. Vi klarar nämligen inte det ena utan det andra.

Södra Dalarnes Tidning 15 oktober 2020

växtblindhet

avsaknad av förståelse för växters betydelse för livet på jorden

Växtblindhet är människans oförmåga att se växterna i sin omgivning. Trots att växter är grunden för allt liv på jorden är de för många människor bara en grön kuliss till djurvärlden.

ETC 20 juli 2020

Kommentar: Översättningslån från engelskans plant blindness. Begreppet myntades av botanikerna James Wandersee och Elisabeth Schussler. Fenomenet kallas ibland biologisk analfabetism med motsatsen ekologisk litteracitet.

zombiebrand

eldsvåda som övervintrar under snötäcke och blossar upp till våren

Bränderna i Amazonas, Australien, Sibirien och Kalifornien blir allt allvarigare och nya fenomen uppstår. Bränder som inte dör – zombiebränder – i Sibirien är ett sådant fenomen.

Länstidningen Södertälje 17 september 2020

Zoombombning

intrång av objuden deltagare i möte som hålls genom videomötes-tjänsten Zoom

Zoombombning blev en term som spreds som en löpeld när viruset satte stopp för fysiska träffar och ersattes med digitala möten. Begreppet används när oinbjudna personer tar sig in i digitala möten och ställer till med både det ena och det andra.

Skaraborgsbygden 10 juli 2020

Kommentar: En person som gör intrång i ett möte kallas Zoombombare. Zoombombning kan även användas när till exempel husdjur går in i bild under ett videomöte. Stavningen Zoombombing förekommer också.